
Arkivkode:

FU-sak: 12/14

Sak nr.:

Møte: 15.05.14

Forskerutdanningsmeldingene 2014

Bakgrunn

Som en del av den årlige rapportering om virksomheten, ba Universitetsledelsen i brev av 12.12.2013 fakultetene om å utarbeide Forsknings-, forskerutdannings og utdanningsmeldinger for 2013. Disse meldingene er viktige dokumenter for rapportering av oppnådde resultater og prioritering av tiltak. Universitetsledelsen la opp til at disse meldingene skulle ha et hensiktsmessig format som både sikret effektiv rapportering og tydelig fikk fram satsinger og resultat, styrker og svakheter. Antallet punkter ble derfor redusert og samlet skulle ikke de 3 meldingene overstige seks sider. Forskerutdanningsmeldingen kan også anses som en årlig oppfølging av Handlingsplan for forskerutdanningen. Frist for meldingene fra fakultetene var satt til 1. april.

Forskerutdanningsmeldingen utfyller framstillingen i *Rapport og planer 2013-2014*, som er universitetets årlige rapport til Kunnskapsdepartementet. *Rapport og planer* er strukturert rundt universitetets fastsatte styringsparametre og handlingsplaner, mens forskerutdanningsmeldingen skal gi en helhetlig framstilling av ph.d.-virksomheten.

Fakultetenes forskerutdanningsmeldinger skal fungere som en selvevaluering for fakultetene, der nødvendige planer og justeringer for påfølgende periode presenteres i henhold til de resultater som er oppnådd. Fakultetene har hatt frist til 1. april for ferdigstilling av utdanningsmeldingene.

I det nye formatet ble fakultetene bedt om å kommentere følgende punkter på en kortfattet måte, maks 2 sider:

- 1) Oppfølging av prioriteringer omtalt i forskerutdanningsmeldingen for 2012 og planer og prioriteringer for 2014
- 2) Forholdet mellom forskerutdanning og forskningssatsninger ved fakultetet – vurdering
- 3) Gjennomstrømning - vurdering og behov for tiltak for å forbedre denne
- 4) Underkjenning - vurdering og behov for tiltak
- 5) Veilederopplæring - vurdering av situasjon, effekter og behov
- 6) Kvalitetssikring av forskerutdanning -vurdering av situasjon og behov

Resultater

Antall disputaser

Universitetet i Bergen kreerte i 2013 265 nye doktorer. Dette er en oppgang på 11 fra forrige rekordår i 2011 og en oppgang på 14 sammenliknet med 2012. Til sammenlikning hadde NTNU en nedgang i antall kreerte kandidater fra 374 i 2012 til 371 i 2013, mens UiO hadde en relativ mindre økning enn UiB, fra 511 til 524 kandidater. Av UiBs 265 nye doktorer i 2013 er 140 kvinner, 86 er utlendinger. For tredje gang er det flere kvinnelige enn mannlige doktorander. Andelen utlendinger har de siste årene vært ca 1/3 av doktorandene.

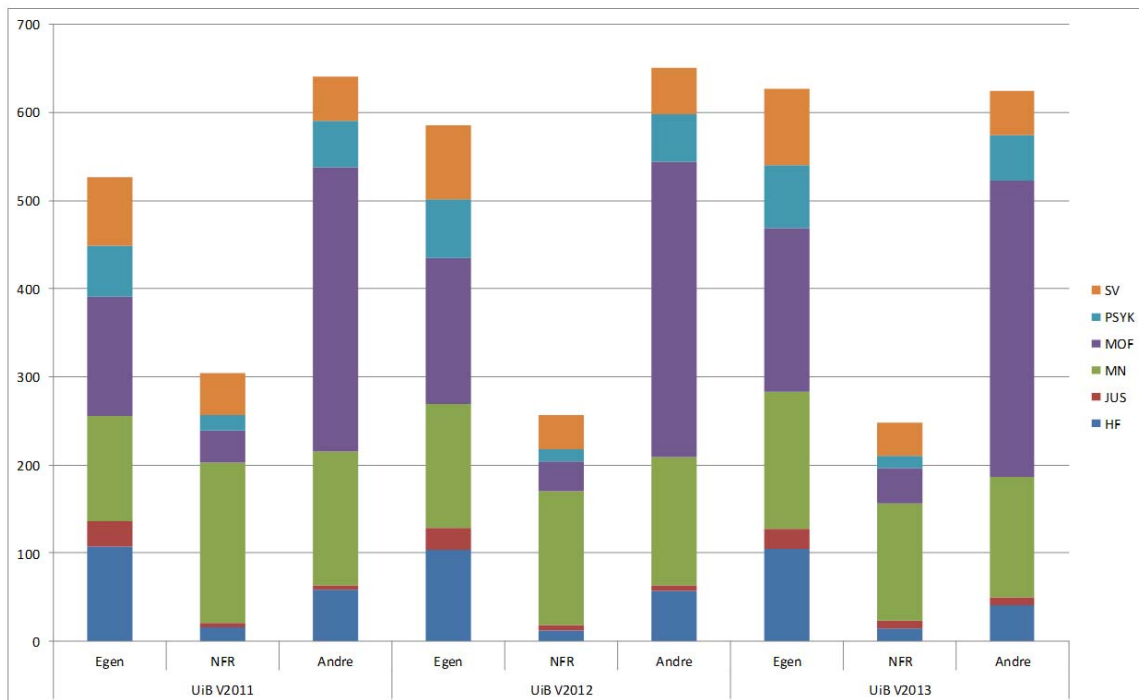
Gjennomstrømningstid

I 2013 var gjennomstrømningstiden på de kandidater UiB har arbeidsgiveransvar for 3,5 år (fratrasket årsverk brukt på permisjoner, pliktarbeid, spesialisering, eller ordinær utdanning). Dette er en forbedring på 0,1 år sammenliknet med 2012.

Antall kandidater

UiB hadde i 2012 ifølge DBH 1508 registrerte doktorgradskandidater, hvorav 622 er knyttet til eksterntfinansierte prosjekter (utenom Forskningsrådet). Tallene for 2013 vil ikke være klare før oktober 2014. Av 268 nye avtaler i 2012 var 37,3 % eksterntfinansierte prosjekter. Dette er en nedgang fra 2012 hvor 50% av de nye avtalene var eksterntfinansierte. Den største økningen av nye doktorgradsavtaler kommer fra egen budsjetttramme, 137 nye avtaler i 2012 mot 76 i 2011. Her har UiB en større økning enn både UiO og NTNU, som øker med hhv 15 og 36.

Nye avtaler ved UiB fra våren 2011 til våren 2013 (kilde DBH)

UiB ph.d.-stillinger finansieringsfordeling. Tall fra DBH.]

Nye doktorgradsavtaler, totalt (kilde DBH)

Institusjon	2008	2009	2010	2011	2012
	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	441	376	348	308	351
Universitetet i Bergen	210	183	183	199	268
Universitetet i Oslo	477	446	478	474	525

Nye doktorgradsavtaler, egen budsjetttramme (kilde DBH)

Institusjon	2008	2009	2010	2011	2012
	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	138	156	167	160	175
Universitetet i Bergen	79	66	64	76	137
Universitetet i Oslo	138	147	180	155	191

Underkjenninger

I alt ble 22 avhandlinger underkjent ved UiB i 2013; 20 ph.d.-avhandlinger og 2 dr. philos.-avhandlinger. Bare én avhandling (dr.philos) var 2. gangs underkjenning. Antallet underkjenninger er en økning; 6,0 % av antallet innleverte avhandlinger i 2012, mens det i 2013 var 7,7 % av alle innleverte avhandlinger.

Forskningsdirektørens kommentarer

Siden meldingene fra hvert fakultet er korte, er de lagt ved saksforelegget og kommenteres ikke i sin helhet annet enn ved noen generelle betraktninger knyttet til de punkt fakultetene er bedt om å kommentere.

Oppfølging av prioriteringer omtalt i forskerutdanningsmeldingen for 2012 og planer og prioriteringer for 2014: Fakultetene bruker i hovedsak dette punktet til å redegjøre for situasjonen rundt forskerutdanningen på sitt fakultet. Det kommenteres antall disputaser, antall nye kandidater osv. Enkelte fakultet melder også om hvordan forskerutdanningen er organisert og hvordan denne organiseringen er styrket ifht til planene det siste året.

Forholdet mellom forskerutdanning og forskningssatsninger: Fakultetene beskriver forholdet mellom forskerutdanningen og forskningssatsninger på ulike måter, hvilket vitner om at det også er forskjellige måter å organisere dette på. Alle fakultetene, med unntak av HF, redegjør for hvordan rekrutteringen til forskerutdanningen er tilpasset forskningssatsningene på de respektive fakultet, blant annet gjennom å tildele stipendiatstillinger til etablerte prosjekter. HF melder om at det er instituttene, og ikke fakultetene, som ivaretar dette ansvaret.

Gjennomstrømning: Gjennomstrømningstiden har bedret seg de siste årene og synes nå å ha stabilisert seg rundt ca. 3,5 år. Med tanke på at det gjerne tar fra 3-6 måneder å vurdere en

avhandling, kan det vurderes tiltak for å korte ned på tiden fra innlevering av avhandling til disputas for å redusere gjennomstrømningstiden ytterligere.

Veilederopplæring: Meldingene viser at det er fortsatt behov for å styrke veilederopplæringen. Noen fakultet har tatt egne initiativ for å gjøre dette, men det adresseres også som en utfordring for UiB som institusjon. Det sentrale tilbudet fra Program for universitetspedagogikk blir sett på som et viktig tiltak, men kapasiteten dekker foreløpig ikke behovet. Spørsmålet om veilederopplæring har blitt tatt opp tidligere i forbindelse med universitetsstyrets behandling av NOKUT-rapporten om kvalitetssikringen av forskerutdanningen.

Underkjenninger: Økningen i antall underkjenninger er ikke dramatisk og alle fakultetene melder om tett oppfølging av de kandidater som får avhandlingen underkjent ved 1. gangs innlevering. Flere av fakultetene har rapportert at flertallet av de underkjente avhandlingene er til bearbeiding og det forventes ny innlevering i løpet av 2014. Det legges aktivt til rette for at de skal kunne levere inn avhandlingen og få den godkjent ved 2. gangs innlevering. UiB har siden 2013 hatt et fokus på underkjenninger av avhandlinger og samlet inn informasjon om antallet og analysert hvorfor dette skjer. Underkjenninger er på den ene siden dramatisk for enkelt-kandidaten som ikke får godkjent sin avhandling, på den andre siden vitner den om at UiB har et godt kvalitetssikringssystem for godkjenning av avhandlinger. Det er imidlertid fortsatt behov for en avklaring av hva en underkjenning er. I praksis har vi et system som opererer med 1. og 2. gangs underkjenning: De kandidater som får underkjent sin avhandling har anledning til å levere denne inn igjen på nytt. For å unngå uklarheter, kan det være hensiktsmessig å presisere dette i de fremtidige meldingene.

Kvalitetssikring av forskerutdanning – vurdering av situasjon og behov: Det er en ambisjon at kvalitet skal prege alle sider av forskerutdanningen ved UiB. Opptak, opplæringsdel, veiledning, avhandling, bedømming og diplom skal være kvalitetssikret i alle ledd i organisasjonen. Fakultetene kommenterer ulikt situasjonen og behovene knyttet til kvalitetssikring av forskerutdanningen, men det kan synes som en generell tendens at det er ønskelig med en mer sentral styring og en mer ensartet praksis mellom fakultetene. Det er ytre ønske om et tverrgående saksbehandlerforum for forskerutdanningen og Forskningsadministrativ avdeling vil i første omgang ta initiativ til et saksbehandler-seminar for forskerutdanningsaker høsten 2014.

Mobilitet: I bestillingen til fakultetene ble det ikke eksplisitt bedt om å kommentere ph.d.-kandidatens internasjonale profil. Enkelte fakultet har likevel tatt med noen betraktninger over dette. I tillegg er spørsmål om utenlandsopphold tatt med i fremdriftsrapporten for forskerutdanning i 2013. Under 15% av kandidatene melder at de har hatt lengre utenlandsopphold siste år. Siden dette er første gang utenlandsopphold ble registrert i fremdriftsrapporten, er det vanskelig å si noe sikkert om hvorvidt dette er representativt, men det kan være grunnlag for å diskutere eventuelle tiltak for ytterligere oppfordre kandidatene til å ha et forskningsopphold i utlandet i løpet av sin ph.d.-periode.

Forskerutdanningsmeldingene legges med dette frem for utvalget til orientering.